

ker vi os, at Staten garanterer, men hvis Bevægelsen finder Styrke og Udbredelse, nærer jeg for min Del ikke Tvivl om, at man i overmaade mange Tilfælde vil kunne se interesserede Kommuner træde hjælpende til.

Nu kan vel ingen sige, om det vil lykkes; det er et Foretagende, der i Forvejen er meget vanskeligt stillet; og et uheldigt Resultat vil ikke være uforklarligt ud fra de almindelige Produktionsforhold i Danmark i Øjeblikket. Ikke desto mindre har det sin meget store Betydning og Værdi, at dette Forsøg gøres. Det bliver gjort med fuld Tilslutning fra de forskellige Lejre i Svendborg; Byraadet og Nabo-kommunens Sogneraad har givet Garanti for det opnaaede Laan, der skulde muliggøre Arbejderens Erhvervelse af Aktier, og hverken Arbejdsgiverorganisationer eller Fagorganisationer har lagt sig hindrende i Vejen for et saadant Forsøg; baade Arbejdsgivere og Arbejdere bliver staaende i deres sædvanlige Organisationer med ganske deres sædvanlige Rettigheder og Forpligtelser.

Jeg tror, at der i den nuværende Situation, hvor der mangt et Sted i Danmark er Virksomheder, som trænger til et nyt Grundlag at virke paa, vil være Betingelser for at komme frem ad tilsvarende Veje som den, man har fulgt i Svendborg, hvis Rigsdag og Regering vil stille sig imødekom-mende overfor disse Tanker. Vi anser ikke den Ordning, vi foreslaar som et Universal-middel hverken for Haandværk og Industri som Helhed eller for Storbedrifterne. Vi regner ikke med, at den med et Slag skal brede sig til alle disse eller blot en meget stor Del deraf. Vi regner derimod med, at selv om kun et forholdsvis beskedent Antal af saadanne Virksomheder kommer ind paa et saadant Spor, vil dette have en lykkelig Følge ogsaa for Virksomheder, som ikke er med i denne Bevægelse.

Der er dernæst ved Siden af den Art af Storbedrifter, som vi her væsentligt tænker paa, andre Omraader af vort Erhvervsliv, hvor andre Former utvivlsomt vil være anvendelige og maaske nyttigere, ja, i nogle Tilfælde sikkert nyttigere end denne Form; Forsøg er saaledes gjort med rene Produktionsforeninger, hvor Arbejderne alene opretter en Art Andelsforetagende. Dette vil være vanskeligt i de Virksomheder, som kræver meget stor Kapital eller en indviklet Handelsvirksomhed; dér vil utvivlsomt en gradvis Overtagelse af Ejendomsretten som den, der her tænkes paa, være mere praktisk. Men i andre Virksomheder, hvor disse Vanskeligheder ikke foreligger, tror jeg, at Produktionsforeningerne vil

kunne faa en langt større Udvikling, end det hidtil er lykkedes at give dem her i Danmark. Det er ogsaa en af Grundene til, at jeg beklager den forhastede og ubegrundede Ophævelse af Arbejdskommissionen, idet man derigennem afskar den rolige Drøftelse i denne af de Muligheder, der kunde være i den Henseende. Men under anden Form kan vel ogsaa saadanne Overvejelser tages op, og vi for vort Vedkommende vil da nære ikke mindre Interesse derfor end for de Foranstaltninger, som dette Lovforslag tilsigter.

Endelig er det vor Opfattelse, at der er store Omraader indenfor Haandværk og Dele af Industrien, hvor den mindre Bedrift har naturlige Betingelser for at hævde sig i Danmark. Den er jo hidtil ingenlunde trængt tilbage paa den Maade, som man hyppigt taler om. Vi har i Øjeblikket godt 80 000 Virksomheder i Haandværk og Industri herhjemme; af disse er 39 000 Virksomheder uden andre Arbejdere end Familiemedlemmerne, og 36 000 er Virksomheder med 1—5 Arbejdere. Altsaa, udprægede Smaavirksomheder har vedblivende en meget stor Plads i Arbejdet i Danmark, og jeg anser det for lykkeligt, om de kan bevare denne Plads. Der udfoldes i denne Tid, bl. a. og ikke mindst under Ledelse af Teknologisk Institut, en stor Virksomhed for paa de Omraader, hvor det er gørligt, at gøre disse Haandværkere mere konkurrenceedygtige, baade i Indlandet og overfor Udlandet. Jeg tror, at denne Virksomhed i høj Grad fortjener Paaskønnelse, og hvis der skulde være Former, under hvilke Staten kan støtte den, vil jeg anse dette for i høj Grad anbefalelsesværdigt; det samme gælder med Hensyn til Muligheden af at stille formødne Midler til Raadighed for smaa Haandværkere, der er truet i deres almindelige Virksomhed af den Krisetilstand, hvori man, forhaabentlig kun for en Overgangstid, befinder sig nu.

Om den Form, vi her anbefaler, mener vi imidlertid, at den væsentlig har Betydning i Aktieselskaber af betydelig Størrelse; det er indenfor den egentlige Storindustri, der er Brug for en virkelig gennemgribende Nydannelse i vort økonomiske Liv. Jeg ved jo, at der findes Betæneligheder overfor disse Bestræbelser i nogle Fagforeningskredse og i betydeligt Omfang i Arbejdsgiverkredse. I Fagforeningskredse frygter man vel, at Sammenholdet svækkes, hvis en Kreds af Arbejdere bliver, hvad man kunde kalde en Art Smaakapitalister. Jeg tror ikke, at denne Bekymring er begrundet,